

รูปแบบการสอนอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

A Model Of Anusāsanipatihariya Instruction Of Contemporary Thai Sangha

พระมหาสมชัย ปุณฺณโก (สุกสัถ)

พระโสภณพัฒนบัณฑิต, ดศ., ผศ.ดร.สุวิน ทองปิ่น, ผศ.ดร.ประยูร แสงใส*

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาอนุสาสนีปาฏิหาริย์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ๒) การสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน และ ๓) แนวทางการสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่า การสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์เป็นคำสอนเป็นจริงในพระพุทธศาสนาสอนให้เห็นจริง นำไปปฏิบัติให้เกิดผลตามความเป็นจริง พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญมากที่สุดในปาฏิหาริย์ ๓ ทั้งนี้ เมื่อบุคคลได้เรียนรู้คำสอนจากอนุสาสนีปาฏิหาริย์แล้วจะเกิดปัญญานำไปสู่การปฏิบัติธรรม ทำให้เกิดความสุขทั้งแก่ผู้ปฏิบัติและสังคมได้มาก รวมทั้งทำให้พระพุทธศาสนาเจริญยั่งยืนยิ่งกว่าปาฏิหาริย์อื่นใด

การสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน สำนักปฏิบัติธรรม วัดโพธิ์โนนทัน สอนเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันตามความเหมาะสม ให้เพลิดเพลินในธรรมตามหลักไตรสิกขา โดยสอนจากเรื่องง่ายๆ ใกล้ตัว เช่น ทานศีล ภาวนา ผู้ฟังตามมีจิตใจที่สงบเยือกเย็น เข้าใจครอบครัวและสังคมมากขึ้น นำครอบครัวและญาติมิตรปฏิบัติธรรม ชีวิตพบแต่สันติสุข สำนักปฏิบัติธรรมศุภวัน การสอนธรรมใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบ โดยนำเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับหลักธรรมไปฉายประกอบคำบรรยาย ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า แจ่มแจ้ง ช่างชี้แจง แก่ล้ากว่า ร่าเริง เน้นการฝึกเจริญสมณะวิปัสสนา มีการสอบอารมณ์ผู้ปฏิบัติ ทำให้ผู้ปฏิบัติ ครอบครัว และสังคมเป็นสุข สำนักปฏิบัติธรรมวัดน้ำว้าง สอนโดยใช้วิธีปฏิบัติธรรมในรูปแบบการเจริญภาวนาตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร เมื่อชาวพุทธเกิดความทุกข์ทางใจก็จะเข้ามาปฏิบัติธรรมตามแนวทางที่กำหนด

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

** อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตามเวลาที่สะดวก เช่นวันพระ วันหยุดราชการ โดยทางวัดมีกิจกรรมการปฏิบัติธรรมตลอดทั้งปี กลุ่มผู้เข้ามาปฏิบัติจะเกิดความรู้ในหลักธรรมนำไปปฏิบัติ ทำให้การดำเนินชีวิตถูกต้องตามหลักธรรม ผลคืออยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข

แนวทางการสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดโพธิ์โนนทัน คือยึดองค์แห่งพระธรรมกถึก ๕ ใช้คำและภาษาง่ายๆ เช่นคำสุภาสิต คำผญาสอนใจ ใช้สื่อทางสถานีวิทยุ การแสดงธรรมทุกวันพระ วันสำคัญต่างๆ สื่อสิ่งพิมพ์ ซีดีรอม ภาพปริศนาธรรม มีกิจกรรมปฏิบัติธรรมตลอดทั้งปี สำนักปฏิบัติธรรมศูนย์เวฬุวัน เน้นการสอนโดยใช้สื่อภาพเคลื่อนไหวประกอบการบรรยายธรรม ผู้สอนหรือวิทยากรผ่านการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมาอย่างดี ทางศูนย์ได้จัดปฏิบัติธรรมตลอดปี มีชาวพุทธทุกระดับเข้าร่วมปฏิบัติตามระยะเวลาโอกาสของแต่ละคน ทางศูนย์มีการอำนวยความสะดวกทั้งอาหารและที่พักจึงมีผู้เข้าปฏิบัติธรรมจำนวนมาก

สำนักปฏิบัติธรรมวัดน้ำว้าง เป็นศูนย์ปฏิบัติธรรมวิปัสสนากรรมฐานแนวมหาสติปัญญา เน้นให้ผู้เข้ามาปฏิบัติในวันสำคัญต่างๆ ตลอดปี โดยการเน้นหลักธรรมที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เรื่องบุญบาป กฏแห่งกรรม ศีล ๕ บุญกิริยาวัตถุ ๓ ผู้ฟังเมื่อได้ฟังแล้วเกิดความซาบซึ้งจนนำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: รูปแบบการสอนอนุสาสนีปาฏิหาริย์พระสงฆ์ไทย

Abstract

The main purposes of this research were 1) to study Anusāsanipatihariya in Buddhist scriptures, 2) to study the Thai Sangha's instruction of contemporary Anusāsanipatihariya and 3) to study a way of the Thai Sangha's instruction of contemporary Anusāsanipatihariya.

A result of this study was found that: the instruction of Anusāsanipatihariya was the Buddhist teaching to make people understand clearly and get a result. The Buddha pressed this teachings greatly more than the others in Patihariya 3. When people learned Anusāsanipatihariya, they got wisdom for further practice. This result brought happiness to the learners and societies including the stability of Buddhism.

The Thai Sangha's instruction of contemporary Anusāsanipatihariya at Wat Pho, Nontan village started analyzing the difference of people and their lives, and making people joyful according to Threefold Training from easiness to difficulty such as

morality and development. The listeners who had great attention to listen it understood clearly a family and a society, and brought them into Dhamma practice with happy life. The Weluwon Meditation Center taught people with media and explanation in harmony with Dhamma according to the Buddha's teachings in order to make people understand clearly, appreciate, confront and enjoy with stressing the practice of tranquility meditation and insight meditation. There was the test of practice in order to bring happiness to the meditators, families and societies. The WatNamwing Meditation Center taught the meditators with the developing model according to MahasatipatthanaSutta. When the Buddhists suffered, they came to practice meditation in proper times such as the Buddhist holiday and the official holiday. Actually, the temple had a course of meditation throughout a year. A group of people who came to practice meditation understood clearly Dhamma, lived in the right way according to Dhamma and got happiness.

A way of Anusāsanipatihariya instruction at Wat Pho, Nontan village followed strictly five qualities of a preacher with the use of easy words and language such as proverb, Phaya, media on radio, delivering Dhamma on the Buddhist holiday, important days, printing media, CD, Dhamma puzzle and Dhamma practice throughout a year. The Weluwon Meditation Center stressed on teaching with moving picture and Dhamma explanation, teachers or experts trained in a theory and practice. It had a course of meditation practice throughout a year. There were many different Buddhists coming to practice meditation at this meditation center. The meditation center supported them both food and a lodging place for many meditators. The WatNamwing Meditation Center was the center of insight meditation according to Four Foundations of Mindfulness. It allowed people to practice meditation on important days throughout a year. It stressed on bringing the applied Dhamma to the daily life such as wholesomeness and unwholesomeness, law of action, five precepts, and threefold base of meritorious action. When the listeners listened and understood it, they brought it into the daily practice.

Keywords: A model of Anusāsanipatihariya Instruction of Contemporary Thai Sangha

๑. บทนำ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นนักการสอนที่ยิ่งใหญ่ที่สุดทรงพระปรีชาสามารถยอดเยี่ยมในการอบรมสั่งสอนและประสบความสำเร็จในการสอนอย่างสูงสุดพระนามอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏได้ขนานนามถวายและพุทธศาสนิกชนนิยมกล่าวเรียกกันเสมอคือคำว่า “พระบรมศาสดาหรือพระบรมครู” ซึ่งแปลว่าพระศาสดาผู้ยอดเยี่ยมหรือผู้เป็นยอดของครูในภาษาบาลีก็มีบทพุทธคุณถวายพระเกียรติว่า “สตะถาเววมนุสฺसानัน” แปลว่าพระศาสดาของทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลายและมีคำเสริมพระพุทธคุณว่า “อนุตฺตโรปุริสทมมสารถิ” แปลว่าเป็นสารถิฝึกคนได้ไม่มีใครยิ่งกว่า” ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นความยิ่งใหญ่ของพระพุทธองค์พระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการฝึกฝนอบรมตนตามไตรสิกขาคือเรื่องระเบียบวินัยการควบคุมอินทรีย์การบังคับควบคุมตนเองได้จนกระทั่งมีกายวาจาปรกติเรียบร้อยงดงามมีความสุขจิตดีมีสมรรถภาพจิตดีและมีความสุขภาพจิตดีมีความสุขสบายสงบเยือกเย็นมีความรักใคร่เมตตา มีความขยันขันแข็งอดทนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่นมีสติปัญญา รู้จักแยกแยะพิจารณา รู้จักคิดได้ศึกษาเป็นรู้อย่างเข้าใจเราเข้าใจเขาเข้าใจโลกเข้าใจชีวิตและเข้าใจสังขารธรรมเป็นการครองชีวิตอย่างประเสริฐดำเนินชีวิตด้วยปัญญาไปตลอดชีวิต^๑

พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับเรื่องธรรมะมากกว่าปาฏิหาริย์ชนิดอื่นๆ เนื่องจากว่าหากเข้าใจธรรมะแล้วจะไม่มีวันเสื่อมอีกส่วนฤทธิ์เดชอำนาจอย่างอื่นๆ นั้น สามารถเสื่อมได้หากไม่ได้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องพระพุทธเจ้าจึงทรงเผยแผ่พระศาสนา โดยใช้หลักกรรมนำหน้าส่วนฤทธิ์เดชปาฏิหาริย์เป็นเพียงอุปกรณ์ช่วยเสริมในบางกรณีเท่านั้น ในการเผยแผ่พระศาสนานั้น พระพุทธเจ้าทรงใช้สังขารในการเผยแผ่พระศาสนามากกว่าจะแสดงฤทธิ์ให้เขากลัวไม่ใช่วิธีการเผยแผ่พระศาสนาเพื่อให้คนกลัวแต่เพื่อให้เข้าใจให้รู้แจ้งในสังขารและเชื่อในการกระทำมากกว่าจะไปเชื่อในเรื่องการอ้อนวอนเช่นสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น มีเป้าหมายแท้จริงในการเผยแผ่ศาสนา จึงเพื่อให้คนเข้าใจสังขารธรรม ซึ่งบางครั้งอาจใช้วิธีการที่หลากหลายแต่ก็มีจุดหมายปลายทางเดียวกัน ส่วนในเรื่องของปาฏิหาริย์นั้นเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นบรมครูที่ยิ่งใหญ่ของโลก ทรงเข้าใจในจิตของมนุษย์เป็นอย่างดี จึงทำให้พระองค์สามารถประกาศพระศาสนาได้อย่างรวดเร็ว และมีผู้บรรลุธรรมตามพระองค์เป็นจำนวนมากในทีฆนิกายสี่ชั้นวรรคได้กล่าวถึง ปาฏิหาริย์หมายถึงคุณเครื่องทำให้เกิดความสำเร็จ ๓ ประการดังนี้

๑. อิทธิปาฏิหาริย์ หมายถึงการแสดงอิทธิฤทธิ์ทางจิตใจที่สามารถกระทำสิ่งใดก็ได้ตามความมุ่งหมายของจิต เช่น กำบังภัยตัวเหาะขึ้นไป

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), *พุทธวิธีการสอน*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๕๙), หน้า ๑.

^๒ พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), *พุทธศาสตร์ร่วมสมัย ๒*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๙๐-๑๙๑.

ในบนอากาศ ซึ่งมีการแสดงอิทธิฤทธิ์ ๒ ลักษณะ คือ “อามิสฤทธิ์เป็นการแสดงอิทธิฤทธิ์ เพื่อให้มีความสำเร็จในทางวัตถุและธรรมฤทธิ์การแสดงฤทธิ์ในทางธรรมซึ่งเป็นเหตุแห่งความเจริญทางด้านธรรม”^๓

๒. อาเทศนาปาฏิหาริย์ มีความอัศจรรย์ ในการทลายจิตใจของบุคคลอื่นได้อย่างแม่นยำ มีความรอบรู้กระบวนการของจิตใจจนสามารถ กำหนดลักษณะอาการเล็กๆ รวมถึงความคิด อุปนิสัยและจิตใจของผู้อื่นได้อย่างแม่นยำ

๓. อนุสาสนีปาฏิหาริย์ เป็นปาฏิหาริย์ที่เกิดจากความจริง ซึ่งเป็นการลงมือปฏิบัติตาม เช่น การปฏิบัติธรรมแล้วสามารถเข้าถึง ซึ่งความสำเร็จ ในหลักธรรมคำสอน สิ่งเหล่านี้จึงเป็นการแสดง ปาฏิหาริย์เช่นกัน^๔

พระพุทธเจ้าทรงใช้ปาฏิหาริย์สามคือ ให้กับท่านยสะกับบิดาที่อยู่ใกล้กันทำให้มองไม่เห็น กันแล้วทรงแสดงอนุพุพพิกธา และอริยสัจ ๔ ท่าน ยสะบรรลอรหัตตผล ส่วนบิดาท่านยสะบรรลุโสดาปัตติผล และแสดงตนเป็นอุบาสกคนแรกที่ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ จากนั้นมารดาภิภรรยาเก่าของพระยสะต่างบรรลุเป็นพระโสดาบัน และแสดงตนเป็นอุบาสิกาคู่แรกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ต่อมาทรงแสดงธรรมโปรดเพื่อนพระยสะอีก ๔๕ คน ให้ได้บรรลอรหัตตผล แล้วจึงทรงส่งพระปัญจ

วคดีย์พระยสะและกลุ่มเพื่อนพระยสะ ซึ่งล้วนเป็น พระอรหันต์รวมทั้งหมด ๖๐ รูป ออกไปประกาศ พระศาสนาเป็นธรรมทูตชุดแรกในพระพุทธศาสนา คุณค่าและประโยชน์ของการใช้ปาฏิหาริย์สามในการเผยแผ่พระศาสนา นั้น จึงเป็นการแสดงให้เห็น ความอัศจรรย์ของจิตที่ฝึกฝนอบรมมาดีแล้ว และการใช้อุสาสนีปาฏิหาริย์เป็นการทำให้คนมีความ รู้สึอัศจรรย์ใจ เมื่อมีความอัศจรรย์ใจแล้วก็ยาก จะรู้ว่าสิ่งต่อไปที่พระพุทธเจ้าหรือพระสาวกจะ แสดงนั้นคืออะไร เกิดจิตที่จดจ่ออยากรู้จึงทำให้ เปิดใจรับสิ่งที่พระองค์แสดงอย่างไม่มีเงื่อนไข เมื่อ ไม่ปิดกั้นจิตอย่างนั้นแล้วจึงทำให้ใคร่ครวญ ตรึก ตรองตามหลักธรรมจนเกิดความรู้แจ้งเห็นจริง

วิธีการที่ถูกต้องและก่อให้เกิดประโยชน์ อย่างแท้จริงในการนำพุทธศาสนาเข้าสู่จิตวิญญาณ จนเกิดผลในทางปฏิบัติเป็นวิถีชีวิตของสังคม จึง สำคัญมากและต้องเริ่มต้นตั้งแต่เกิดจนตาย สิ่ง สำคัญอย่างหนึ่งในการนำพระพุทธศาสนาเข้าสู่ สังคมอย่างได้ผลคือ แรงจูงใจถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ อย่างยิ่งเพราะแรงจูงใจที่ถูกต้องจะเป็นตัวทำให้คน มีการพัฒนาเป็นคนอย่างแท้จริง และสามารถนำไปพัฒนาสิ่งอื่นได้อย่างถูกต้อง^๕ แรงจูงใจเป็นองค์ ประกอบสำคัญประการหนึ่งสำหรับการเรียนรู้ เพราะแรงจูงใจเป็นพลังผลักดันให้คนเรากะทำ พฤติกรรมต่างๆออกมาบุคคลที่ได้รับแรงจูงใจที่ถูก

^๓ อ.ท.ก. (ไทย) ๒๐/๔๐๓/๑๑๗.

^๔ ที.สี. (ไทย) ๙/๓๓๙/๒๗๒.

^๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๔๔.

ต้องจะเกิดความกระตือรือร้นและพยายามดิ้นรนเพื่อหาทางทำงานนั้นให้บรรลุเป้าหมายดังนั้นการเรียนการสอนจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับ การสร้างแรงจูงใจเป็นสำคัญ^๖ ซึ่งงานส่วนใหญ่ของพระภิกษุคือ ผู้สอนที่จะจูงใจผู้ฝึกปฏิบัติให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ในศักยภาพการแสดงออกของเขาอย่างเต็มที่ ผู้สอนควรสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายและเป็นแม่แบบของการสนใจการเรียนรู้อย่างเต็มที่ เพื่อถ่ายทอดความกระตือรือร้นผู้สอนสามารถแสดงให้เห็นโดยอิริยาบถคำพูดและการใช้สื่อต่างๆ ให้ผู้เรียนอยากหรืออยากเห็นเกิดความสนใจต้องการเข้าใจ^๗

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง อนุสาสนีปาฏิหาริย์ในคัมภีร์พระไตรปิฎกและคัมภีร์ชั้นรองเพื่อหาข้อเท็จจริงมาแสดงต่อสังคมให้มีความเข้าใจในเรื่องนี้มากขึ้น อีกทั้งยังทำให้ความมีตัวความไม่เข้าใจในเรื่องดังกล่าวกระจ่างขึ้นและยังทำให้ความหลงผิดของผู้ที่ไม่เข้าใจและหลงเชื่อต่อสิ่งผิดๆจะมีโอกาสได้ศึกษาและทำความเข้าใจเพื่อนำไปใช้ในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งที่ผู้สอนหรือผู้ที่เผยแพร่ธรรมะควรให้ความสนใจศึกษา เพื่อผลสำเร็จในการสอนโดยเฉพาะในการนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องเข้าสู่จิตวิญญาณของสังคมเพื่อพัฒนาแก้ปัญหาไปโดยความพื้นฐานของความเป็นไทยด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมี

ความสนใจการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความพร้อมของผู้เรียน เชื่อว่าพระพุทธรองค์ท่านมีแนวทางอย่างไร จึงได้รวบรวมข้อมูลศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นแนวทางที่พระพุทธรองค์ทรงวางแนวทางไว้และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในปัจจุบันทำให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและทางสังคมไทยต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาอนุสาสนีปาฏิหาริย์ในคัมภีร์พระพุทธรศาสนา
๒. เพื่อศึกษาการสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน
๓. เพื่อเสนอแนวทางการสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (documents study) การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (primary sources) จากพระไตรปิฎก อรรถกถา และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary sources) จากเอกสาร บทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และวิจัยภาคสนามสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth interview) จากกลุ่มเป้าหมายได้มาโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยจะได้ดำเนินการวิจัย ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

^๖ พงพันธ์ พงษ์โสภณ, *จิตวิทยาการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : พัฒนาการศึกษา, ๒๕๕๔), หน้า ๑๓๑.

^๗ ชาญชัย อาจินสมาจาร, *สุดยอดเทคนิคครูมืออาชีพ*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บีบีซี, ๒๕๕๕), หน้า

ในการวิจัยภาคสนาม (Field work) ด้วยเครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ออกเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การดำเนินการวิจัยระยะที่ ๑ นี้ เป็นการศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อุสาศสนีปาฏิหาริย์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา โดยเอกสารที่ใช้เป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงที่มาจากแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Resources) ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข้อมูลเอกสารชั้นทุติยภูมิคือ อรรถกถาฎีกาอนุฎีกาปกรณ์วิเศษรวมทั้งตำราพระพุทธศาสนา และเอกสารวิชาการหรือวรรณกรรม และเอกสารงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับงานวิจัยผลการวิจัยในระยะที่ ๑ คือ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๒ การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นขั้นตอนเก็บข้อมูลโดยการเลือกจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย (Target group) จำนวน ๓๓ รูป/คน ได้แก่ พระสงฆ์ไทยและพุทธศาสนิกชนที่มีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน จำนวน ๓ สำนัก ได้แก่ ๑) วัดโพธิ์นอนหัน เจ้าคณะตำบลในเมืองเขต ๑ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๑๑ รูป/คน ๒) ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน (สาขาของวัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๑๑ รูป/คน และ ๓) วัดน้ำวังหวาราม ตำบลบ้านโคก อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๑๑ รูป/คน โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์ที่

ผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วย (In-depth interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ข้อมูลที่ได้ทั้ง ๒ ส่วน คือ ส่วนที่เป็นการวิจัยเอกสาร และภาคสนามจะถูกนำมาวิเคราะห์ตามหลักพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) แล้วนำข้อมูลทั้งสองส่วนนี้เป็นบทวิเคราะห์ซึ่งช่วยให้ได้แนวทางการสร้างสันติสุข

ขั้นตอนที่ ๓ การจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วน ได้เสีย จำนวนไม่เกิน ๑๐ คน ด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) รายงานผลการวิจัย ผู้วิจัยนำผลงานวิจัยทั้ง ๒ ระยะ รวมทั้งผลการจัดทำสนทนากลุ่มมาประมวลผลแล้วเสนอรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. สรุปผลการวิจัย

๑. อนุสาศนีปาฏิหาริย์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พุทธวิธีในการสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้ผู้ฟังตรองตามแล้วเห็นจริงได้ทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผล ที่ผู้ฟังพอตรองตามให้เห็นด้วยตนเอง พระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าไม่ยากเกินไป จนถึงกับตรองตามแล้วไม่เห็น และไม่ยากเกินไปจนไม่ต้องตรึกตรองขบคิดก็เห็นได้พุทธวิธีในการสอน จึงอยู่ท่ามกลางระหว่างความยากเกินไปกับความง่ายเกินไป ส่วนใหญ่ทรงสอนให้ใช้ปัญญาพิจารณาด้วยตนเองให้ผู้ฟังนำไปปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติแล้วได้ผลตามที่ทรงสอนก็เปรียบเสมือนปาฏิหาริย์ มีกระบวนการเริ่มต้นโดยจะทรงตั้งจุดมุ่งหมายใน

การสอนว่าทรงกำหนดจุดมุ่งหมายแต่ละครั้ง เพื่ออะไรแล้วก็ทรงเตรียมเนื้อหาหรือเรื่องที่จะสอนไปตามลำดับความยากง่ายไปพร้อมๆ กันและทรงคำนึงถึงตัวผู้รับการสอนหรือผู้รับสารด้วยว่าเขาจะสามารถเข้าใจและจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกอยากเรียนรู้และสนใจเอาใจใส่มีมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะเทคนิคและวิธีสอนก็ทรงมีไว้หลายรูปแบบ และวิธีการดังกล่าวก็ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าในขณะนั้นมีบุคคลทุกชั้นวรรณะ เลื่อมใสศรัทธาใช้ในการดำเนินชีวิตที่สงบสุขในระดับบุคคลครอบครัว ชุมชนและสังคม

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า และพระสาวกมีเทคนิคและวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมแก่ชนทุกชั้นวรรณะและกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในสมัยพุทธกาลกล่าวคือ พระพุทธองค์ทรงเน้นเรื่องที่จะทรงนำไปสอนว่าเหมาะแก่ผู้ฟังหรือไม่ เช่นในกรณีการแสดงธรรมโปรดปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ก็จะต้องรู้อุปนิสัยพื้นฐานหรือจริตของท่านเหล่านั้นก่อน จึงทรงนำอนัตตลักขณสูตรไปแสดงส่งผลให้ท่านเหล่านั้น เกิดดวงตาเห็นธรรมและบรรลุความเป็นพระอรหันต์ในเวลาต่อมา ส่วนวิธีการต่างๆ เช่น ทรงพิจารณาถึงผู้เรียนหรือผู้ฟัง ธรรมกำหนดหัวข้อธรรมที่จะนำไปแสดงเวลาความเหมาะสม อุปนิสัยใจคอ และวิธีการนำเสนอ เช่น ทรงเลือกใช้รูปแบบต่างๆ กันได้แก่ การสนทนา ธรรมแบบบรรยาย ยกตัวอย่างมาเปรียบเทียบมีอุปการณเสริมขณะสอนการสาธิตให้ดูการเล่นภาษา เป็นต้น

ปาฏิหาริย์ในพระพุทธศาสนามี ๓ อย่าง

คือ ๑) อิทธิปาฏิหาริย์คือ ฤทธิ์ที่เป็นอัศจรรย์มีการแสดงอิทธิฤทธิ์ต่างๆ ๒) อาเทศนาปาฏิหาริย์ ปาฏิหาริย์คือ การทลายใจคนอื่นได้ ๓) อนุสาสนีปาฏิหาริย์คือ คำสอนที่เป็นอัศจรรย์ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับดวงจิตคือสำรวมตั้งจิตให้เป็นสมาธิ เพื่อเป็นบาทฐานของสมณะ และวิปัสสนาญาณนุ่มเข้าสู่สภาวะธรรมอันมีปิติ ๕ เป็นต้น ถึงจะบรรลุเข้าถึงอารมณ์ของฌานจริงๆ อารมณ์ของรูปฌานนั้นท่านให้ฝึกกสิณบ้างใช้คาถาบริกรรมบ้างสุดแต่อุปนิสัยของผู้ที่ได้สั่งสมบำเพ็ญมาในอดีต ต้องทำให้เกิดความชำนาญในอารมณ์หรือเรียกว่า วสี คือ ชำนาญในการนึกชำนาญในการเข้า-ออก ชำนาญในการตั้งจิตให้เป็นทรงอารมณ์จิตให้ได้ลัดจิตเป็นเพิ่มจิตเป็นจนจิตมีความนิ่งสงบเย็นนิ่งจนสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างเป็นอิสระ สามารถสลัดจิตให้ชำนาญในอารมณ์อย่างคล่องแคล่วว่องไวตามใจปรารถนาได้

อนุสาสนีปาฏิหาริย์เป็นการสอนหรือการแนะนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ให้ผู้รับคำแนะนำนั้นนำไปปฏิบัติ หรือพิจารณาตามจนสามารถดับทุกข์ แก้ปัญหาในชีวิตของตนเอง หรือสามารถกำจัดกิเลสอันเป็นเหตุทำให้จิตใจเศร้าหมอง เมื่อบุคคลผู้รับคำสอนประพฤติปฏิบัติตามคำสอนนั้น ได้รับผลแห่งการปฏิบัติ เช่นสอนว่า อบายมุขหรือทางแห่งความเสื่อม อนุสาสนีปาฏิหาริย์จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบ ๓ อย่าง ได้แก่

๑. หลักคำสอน เนื้อหาที่สอนต้องเป็นหลักคำสอนที่สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้ หรือต้องเป็นคำสอนที่ผู้รับการสอนพิจารณาแล้วว่าเป็นประโยชน์ในการประพฤติปฏิบัติได้

๒. ตัวผู้สอน เช่น พระพุทธเจ้า พระสาวก หรือครูบาอาจารย์ที่หน้าที่เกี่ยวกับการสอน การมีหลักคำสอนที่ดีแต่ผู้ทำการสอนมีบุคลิกลักษณะ หรือความประพฤติไม่เหมาะสม ก็ไม่อาจสร้างศรัทธา หรือความเคารพแก่ผู้ที่รับการสอนได้ผู้ที่ทำหน้าที่สอนจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการที่จะทำให้เกิดอนุสาสนีปาฏิหาริย์ให้เกิดขึ้นได้ คุณสมบัติของสอนที่ดีในพระพุทธศาสนาจะต้องเป็นผู้มีวิชา และจรณะ หมายถึง ต้องเป็นผู้มีความรู้และประพฤติดีมีคุณธรรม

๓. หลักวิธีการสอน พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการสอนหลากหลายรูปแบบเป็นฐานในการสอน เพราะมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรม และสังคมของพราหมณ์อินเดียโบราณที่เป็นระบบวรรณะ พระพุทธองค์ จึงได้นำทั้งเทคนิควิธีการลีลาการสอนที่จะนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสังคมชุมชนขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี เพื่อให้เข้ากับอุปนิสัยและระดับภูมิปัญญาของผู้ฟังในแต่ละกลุ่มพระองค์ ทรงสอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายอยู่แล้วไปหาฟังสิ่งที่เห็นแล้วเข้าใจยาก หรือยังไม่รู้ไม่เข้าใจ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตของตน และสังคมได้ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการสอนเรื่อง อริยสัจทรงเริ่มสอนจากการชี้ให้เห็นความทุกข์ ความเดือดร้อนปัญหาชีวิตที่คนมองเห็นและประสบอยู่แล้วเป็นธรรมดาในคนทุกคน ต่อจากนั้นจึงหาสาเหตุที่ยากยิ่งขึ้นและลึกซึ้งลงไป และชี้แนวทางแก้ไขที่เป็นรูปธรรมไปหานามธรรม ลักษณะการสอนทรงสอนด้วยความลุ่มลึกไปตามลำดับขั้น ในบางครั้งใช้การสอนที่แสดงได้ด้วยของ

จริงมักทรงสอนให้ตรงเรื่องและเนื้อหาต่างๆ ด้วยการสอนอย่างมีเหตุผลสอนเท่าที่จำเป็นและสอนในสิ่งที่มีความหมายเท่านั้น

๒. การสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยได้ยกมาเป็นแนวทางการศึกษา ๓ สำนัก พบว่า การสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของวัดโพธิ์โนนทัน พบว่า หลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานในการดำเนินของมนุษย์ในสังคม เช่น เรื่องของศีลที่เป็นหลักที่ทำให้ชีวิตผู้ปฏิบัติมีชีวิตอย่างมีความสุข หรือหลักในการทำงานให้เจริญก้าวหน้าอย่างการใช้หลักอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ได้ฟังไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้ฟังได้นำไปบูรณาการในการทำงานอย่างมีความสุขและประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมมากขึ้น มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น องค์กรมีการพัฒนาขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน พบว่า เน้นการฝึกปฏิบัติธรรมโดยการให้เจริญวิปัสสนา สมาทานศีลและสวดมนต์ ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสงบสุขทางใจ นำหลักประพจน์ในชีวิตประจำวัน ในการแสดงธรรมแต่ละครั้งท่านได้คำนึงถึงและสอนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคลมุ่งเน้นไปที่หลักธรรมเรื่องของกรรมดี และกรรมชั่ว ปัญหาและอุปสรรคในการแสดงธรรมมีบ้างเล็กน้อย แต่ก็ไม่ใช่เรื่องสำคัญในการที่จะเข้าใจหลักธรรม เพราะเน้นถึงหลักธรรมที่นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้จริง ทำให้เกิดเป็นสัมมาทิฐิที่จะประพฤติปฏิบัติ เป็นหลักที่เป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานในการดำเนินของ

มนุษย์ในสังคม เช่น เรื่องของศีลที่เป็นหลักที่ทำให้ชีวิตผู้ปฏิบัติมีชีวิตอย่างมีความสุข

การสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของวัดน้ำว้าง พบว่า การปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ ประกอบกับการแสดงธรรมโดยใช้หลักธรรมที่เข้าใจง่าย แต่มีความสำคัญต่อ เช่น เรื่องของเบญจศีลเบญจธรรม ที่เป็นหลักที่ทำให้ชีวิตผู้ปฏิบัติมีชีวิตอย่างมีความสุขทำให้เกิดอนุสาสนีปาฏิหาริย์แก่ผู้ปฏิบัติ เกิดความฉกฉวยในการกระทำที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นตามหลักมนุษยธรรม ตามแต่ลักษณะนิสัยและจิตใจของบุคคลนั้นๆ

๓. แนวทางการสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน เป็นการสอนหรือแนะนำหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา ทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธา หันมาเข้าปฏิบัติธรรมเข้าถึงธรรมะในสังคมไทยปัจจุบันได้อย่างประเสริฐที่สุด เพราะสังคมที่มีธรรมะเป็นสังคมที่มีรากฐานแข็งแกร่ง เป็นสังคมไร้ทุกข์โทษเป็นสังคมสะอาดและเป็นสังคมแห่งความละอายเกรงกลัวต่อความชั่วให้ผู้คนในสังคมเห็นความสำคัญ ในการนำธรรมะไปปฏิบัติควบคู่ไปกับการดำเนินชีวิตจนเข้าใจและได้รับผลประโยชน์จากการมีชีวิตอยู่ด้วยธรรมะของพระพุทธเจ้าเผยแพร่ธรรมะที่ถูกต้องให้เข้าสู่จิตใจของผู้คนในสังคม ให้ผู้คนในสังคมตระหนักว่าธรรมะเป็นเรื่องสำคัญที่สุดของการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบัน ให้ตระหนักว่าชีวิตที่ขาดธรรมะเป็นเรื่องอันตรายทั้งตัวเอง และสังคมรอบข้าง และสิ่งสำคัญผู้ที่จะสร้างอนุสาสนีปาฏิหาริย์ในเรื่องข้างต้นให้เกิดผลได้ผู้นั้น จะต้องเข้าใจผล

เสียอันเกิดจากสิ่งเหล่านี้และมีสติไม่ตกเป็นทาสของเรื่องทั้งหมดข้างต้นนี้อย่างถ่องแท้เสียก่อน การสร้างอนุสาสนีปาฏิหาริย์ให้ประสบความสำเร็จต้องประกอบด้วยปัญญา มีความรู้ความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิตคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นสัจยอดปัญญาของมนุษย์ พระองค์ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องอยู่ห่างไกลหรือพ้นสมัยอะไรเลย พระองค์กล่าวถึงเรื่องที่มนุษย์ทั่วไปรู้จักกันดีอยู่แล้ว แต่ทุกวันนี้มนุษย์ส่วนมากนับถือศาสนาในแนวทางที่จะปรนเปรอกิเลสมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นกิเลสในระดับบุคคล หรือในระดับสังคมอัน ได้แก่ อุดมการณ์ วัตถุประสงค์ และบริโภคนิยมทางเดียวที่พุทธศาสนาและสังคมจะอยู่รอดได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนตัวเองโดยการตอบโต้กระแสที่กำลังบั่นทอนผู้คนในขณะนี้

แนวทางการสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์ในปัจจุบัน พบว่าจากการการศึกษา ๓ สำนัก พบว่ามีเป้าหมายที่เหมือนกัน แสดงธรรมแต่ละครั้ง ท่านได้คำนึงถึงและสอนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเริ่มต้นจากการที่เราต้องวิเคราะห์บุคคล แม้สอนเรื่องเดียวกันแต่ต่างบุคคลอาจใช้วิธีต่างวิธี วิธีการแสดงอนุสาสนีปาฏิหาริย์นั้น มุ่งไปที่เรื่องของศีลสมาธิปัญญา การสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวันพบว่า ในการแสดงธรรมแต่ละครั้งท่านได้คำนึงถึงและสอนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคลมุ่งเน้นไปที่หลักธรรมเรื่องของกรรมดี และกรรมชั่ว เช่นเดียวกับการสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของวัดน้ำว้าง พบว่า ในการแสดงธรรมแต่ละครั้งท่านได้คำนึงถึงและสอนให้

เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคลมุ่งเน้นไปที่หลักธรรมเรื่องของกรรมดี และกรรมชั่ว เกิดศรัทธาในคำสอนและมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

๕. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยพบว่า ในสมัยพุทธกาลที่ศาสนาพราหมณ์กำลังยิ่งใหญ่ และมีเจ้าลัทธิมากมาย พระพุทธองค์ทรงใช้หลักการคำสอนต่างๆ ของศาสนาพราหมณ์และเจ้าลัทธิต่างๆ มาปรับใช้สร้างแรงจูงใจจนเกิดประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สำคัญคือ พยานุภาพของพระพุทธองค์นั่นเองสอดคล้องกับงานเขียนของ สฐิพ ปุณฺณานุภาพ^๔ ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือคุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา ในขั้นแรกก่อนจะพิจารณากันถึงเรื่องฤทธิ์เดชปาฏิหาริย์ขอให้ตรวจสอบหลักฐานในพระพุทธศาสนา ก่อนว่าพระพุทธศาสนานั้นถ้าตัดเรื่องฤทธิ์เดชปาฏิหาริย์ออกให้หมดจะมีสาระอะไรที่ควรแก่การนับถือหรือไม่ จากการตรวจสอบหลักฐานทางพุทธศาสนา เราจะได้คำตอบว่าตราบดีที่เรายังนับถือพระพุทธศาสนา เพราะพอใจในฤทธิ์เดชปาฏิหาริย์ตราบนั้นเราก็กังไม่เชื่อว่าเข้าใจและรู้จักศาสนาอย่างแท้จริง ประการแรก พระพุทธเจ้าทรงเป็นเพียงมนุษย์ธรรมดาไม่ใช่เทวดาลึกลับอะไร

ที่ไหนจะได้ดีก็ต้องอาศัยความพากเพียรพยายาม ประการที่สอง แม้จะมีตำราหรือคัมภีร์ใดๆ ความสัมพันธ์กับความอัศจรรย์ต่างๆ เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า เช่น ประสูติแล้วเสด็จดำเนินได้ ๗ แก้ว มีดอกบัวรองรับพระบาท พร้อมทั้งเปล่งวาจาออกมาแสดงถึงความเป็นผู้ยิ่งใหญ่ต่อไปในภายภาคหน้า ประการที่สาม เรื่องฤทธิ์เดชปาฏิหาริย์ในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงยกย่องว่าเลิศ ทรงแยกปาฏิหาริย์ออกเป็น ๓ อย่างคือ แสดงฤทธิ์ได้เป็นอัศจรรย์ (อิทธิปาฏิหาริย์) ทายใจได้เป็นอัศจรรย์ (อาเทศนาปาฏิหาริย์) และสั่งสอนเป็นอัศจรรย์ (อนุศาสนิปาฏิหาริย์) ประการที่สี่ พระพุทธศาสนามีคำอธิบายเรื่องฤทธิ์เดชไว้เหมือนกัน แต่เป็นไปในทางให้เหตุผลกลางๆ อันเป็นวิทยาศาสตร์โดยตรงว่า เรื่องฤทธิ์คือไม่ได้กล่าวถึงเรื่องฤทธิ์เดชเพื่อตะล่อมให้เชื่อหากแต่เป็นผลพลอยได้จากการทำจิตใจให้สงบ ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของเสฐียรพงษ์ วรรณปก^๕ ได้กล่าวไว้ในหนังสือพุทธศาสนา : ธรรมและวิจารณ์ ว่าไม่ว่าจะเรียกปาฏิหาริย์หรืออิทธิ (ฤทธิ์) ความหมายก็คล้ายๆ กันคือหมายถึงสิ่งที่เป็นความสามารถพิเศษที่คนธรรมดาทั่วไปทำไม่ได้พูดถึงฤทธิ์ ๒ ระดับ คือ ๑) ฤทธิ์ที่ไม่ใช่อริยะ หมายถึง การสำแดงฤทธิ์แปลกๆ พิสดารต่างๆ ตามที่เข้าใจกันทั่วไป

^๔ สฐิพ ปุณฺณานุภาพ, *คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มติชน, ๒๕๔๑), หน้า ๒๒๙.

^๕ เสฐียรพงษ์ วรรณปก, *พุทธศาสนา : ธรรมและวิจารณ์*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๓), หน้า ๓๑๖.

เช่น เหาะเห็นดินอากาศคนเดียว แผลงเป็นหลายคนได้ ล่องหนหายตัวได้ เป็นต้น ๒) ฤทธิ์ที่เป็นอริยะ หมายถึง ฤทธิ์ที่ไม่มีกิเลสไม่ทำให้เกิดทุกข์ คนที่ได้ฤทธิ์ชนิดนี้เป็นคนไม่มีกิเลสไม่มีทุกข์ และไม่เป็นทุกข์โทษแก่ใครๆ ทั้งสิ้น และหลวงวิจิตรวาทการ ได้ให้ความหมายไว้ในหนังสือพุทธานุกาภาพ จิตตานุภาพในหน้า ๑๕ ว่า “ปาฏิหาริย์นั้น แปลว่า สิ่งซึ่งเป็นอัศจรรย์ มีนัยที่ท่านจำแนกไว้เป็น ๓ ประการ คือ ๑) อิทธิปาฏิหาริย์แสดงเดชเป็นอัศจรรย์ ๒) อาเทศนาปาฏิหาริย์ดัดใจคนเป็นอัศจรรย์ และ ๓) อนุสาสนีปาฏิหาริย์คำสอนเป็นอัศจรรย์และในข้อ ๒ และ ๓ นั้น ไม่มีปัญหาเราเชื่อในความสามารถของพระพุทธเจ้าทรงดัดใจและสั่งสอนคนได้อย่างอัศจรรย์มาตลอดกาลของพระองค์แต่ข้อที่พูดยากอย่างยิ่งนั่นก็คือ อิทธิปาฏิหาริย์เพราะความเชื่อของมนุษย์ในสมัยนี้นั้นน้อยลงไปทุกวัน เกือบจะหาเป็นการหลอกลวงกันทีเดียวแต่ถ้าใครเชื่อในอิทธิปาฏิหาริย์แล้วคง ก็อาจถูกมองว่าเชื่อมงายไม่ทันสมัยไปด้วย เพราะฉะนั้นในบทนี้จึงจะพรรณนาถึงอิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งเป็นปัญหาและเข้าใจยากนี้เพียงอย่างเดียวส่วนอีกสองประการนั้นเราเข้าใจดีแล้ว

สังคมปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปตามหลักไตรลักษณ์ เป็นสังคมปัจเจกนิยม และวัตถุนิยมการพัฒนาสังคมมุ่งไปสู่ความโลภ เป็นจุดหมายจิตวิทยา และทฤษฎีในปัจจุบันจะเน้นไปที่ผลประโยชน์ของบุคคลหรือหมู่คณะของตนเป็นส่วนใหญ่ และบุคลากรพระพุทธศาสนาทั้งสงฆ์และฆราวาสในสมัยส่วนมากนี้ก็ตกอยู่ภายใต้อำนาจนี้ การจะสร้างแรงจูงใจให้สังคมหันมาสนใจพระพุทธ

ศาสนา และนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันจนเกิดผลนั้นผู้คนในสังคมต้องเห็นคุณค่า และได้รับผลประโยชน์เห็นและเข้าใจว่าหลักธรรมของพระพุทธศาสนาช่วยชีวิตเขาให้มีความสุขได้จริง เกิดประโยชน์ถ้านำมาใช้ในการดำเนินชีวิตจริง ตั้งแต่เกิดจนตายจากโลกนี้เป็นเรื่องที่ถูกกล่าวถึงในพระพุทธศาสนาทุกคนต้องช่วยกันเพราะอนาคตพระพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับว่าจะใช้พระพุทธศาสนาควบคุมกำกับบริโศคนิยมหรือวัตถุนิยมได้มากน้อยเพียงใดจะสามารถนำความเชื่อและความชอบในวัตถุนิยมบริโศคนิยมมาประยุกต์ใช้กับพระพุทธศาสนาให้เหมือนที่พระพุทธองค์ทรงทำให้เห็นเป็นแนวทางและตัวอย่างในการนำหลักการต่างๆ

อยากจะทำสิ่งที่ดีงามให้เกิดมีขึ้นเป็นจริงขึ้นโดยอาศัยคำสอนของเจ้าลัทธิต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบุญเลี้ยง เตชพโล (บุตรตะเคียน) ได้อธิบายไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง มโนทัศน์เรื่องตะบะในพระพุทธศาสนาดังมีใจความสำคัญได้แก่ การถึงหรือการพิจารณาพระนิพพานหรืออรรถผล ได้แก่ การทำให้แจ้งใจโตวิมุติการหลุดพ้นจากกิเลสด้วยการกำจัดอวิชชาได้ทำให้สำเร็จอรรถผล ดังนั้นเป้าหมายของการบำเพ็ญตะบะหรือการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา มิได้มีเป้าหมายเพื่ออิทธิปาฏิหาริย์อำนาจราชศักดิ์ทรัพย์สินสมบัติหรือสวรรค์สมบัติ แต่มีเป้าหมาย เช่น การบำเพ็ญตะบะด้วยการสำรวมอินทรีย์เพื่อเผากิเลสมีอภิญา และ โทมนัส เป็นต้น เพื่อการบำเพ็ญตะบะด้วยความเพียรเพื่อกำจัดความเกียจคร้านการปฏิบัติตามมรรค เพื่อบรรลุผลวิเศษขั้นสูงยิ่งๆ ขึ้นสอดคล้อง

กับงานวิจัยของพระมหาสาคร พวงจันทร์ ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ปาฏิหาริย์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า พระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของปาฏิหาริย์เป็นสองนัยคือ หมายถึง การที่คนเราสามารถจัดกิเลสที่มีอยู่ในจิต และหมายถึง ฤทธิ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจจิตที่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีแล้ว พระพุทธศาสนากล่าวถึงปาฏิหาริย์ว่ามี ๓ ประเภทคือ ๑) อิทธิปาฏิหาริย์ คือการแสดงฤทธิ์ได้ต่างๆ ๒) อาเทศปาฏิหาริย์ คือ การทลายใจ ทลายความรู้สึกของคนอื่น และ ๓) อนุสาสนีปาฏิหาริย์ ในปาฏิหาริย์ทั้งสามนี้ อิทธิปาฏิหาริย์และอาเทศปาฏิหาริย์ สามารถฝึกจิตจนเป็นสมาธิให้ถึงญาณสมบัติ แต่พระพุทธเจ้าไม่ทรงยกย่องและสนับสนุนให้พระสาวกแสดงปาฏิหาริย์ทั้งสองนี้ เพราะปาฏิหาริย์ทั้งสองนี้ นอกจากจะมีกล่าวในพระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีกล่าวในศาสนาและลัทธิอื่น เช่น ลัทธิโยคะได้กล่าวถึงการฝึกจิตเมื่อสงบก็สามารถจะแสดงฤทธิ์ต่างๆ ได้ ส่วนอนุสาสนีปาฏิหาริย์เป็นปาฏิหาริย์ที่พระพุทธเจ้าและเหล่าสาวกใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อาจกล่าวได้ว่าหลักธรรมและเทคนิคการสอนเป็นอนุสาสนีปาฏิหาริย์ในพระพุทธศาสนา เพราะเมื่อตั้งใจศึกษาและปฏิบัติ สามารถทำให้บุคคลอริยชนกลายเป็นอริยชนได้^{๑๐} และงานวิจัยของพระวิชัยปญญาโร (แก้วบัวลา)^{๑๑} ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษา

วิเคราะห์การใช้ปาฏิหาริย์สามของพระพุทธเจ้าและพระสาวกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ที่พบว่าการใช้ปาฏิหาริย์ของพระพุทธเจ้าในการเผยแผ่นั้นพระพุทธเจ้าทรงใช้อนุสาสนีปาฏิหาริย์ในการเผยแผ่พระศาสนามากกว่า ที่จะแสดงฤทธิ์ให้เขากลับแต่เพื่อให้เข้าใจรู้แจ้งในพระสัทธรรมและเชื่อในการกระทำมากกว่าที่จะเชื่อการอ้อนวอนเช่นสรวงในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป้าหมายที่แท้จริงในการเผยแผ่ศาสนาจึง เพื่อให้คนเข้าใจพระสัทธรรม ซึ่งบางครั้งอาจใช้วิธีที่หลากหลายแต่ก็มีจุดหมายปลายทางเดียวกันส่วนในเรื่องของปาฏิหาริย์นั้นเป็นที่ยืนยันได้ว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นบรมครูที่ยิ่งใหญ่ของโลกเข้าใจในจิตวิทยาของมนุษย์เป็นอย่างดี ทรงเลือกใช้ในบางสถานการณ์เท่านั้นจึงทำให้พระองค์สามารถประกาศพระศาสนาได้อย่างรวดเร็วและมีผู้บรรลุธรรมตามพระองค์เป็นจำนวนมากพระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญอนุสาสนีปาฏิหาริย์ซึ่งเป็นปาฏิหาริย์ที่ปรากฏในหลักคำสั่งสอนของพระองค์ อนุสาสนีปาฏิหาริย์นั้นเกิดจากการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนที่ทรงสมมติบัญญัติเอาไว้ ซึ่งแม้การปฏิบัติธรรมได้จริงย่อมทำให้จิตตั้งอยู่ในคุณธรรมความดีไม่หวั่นไหว เพราะกิเลสทั้งปวงเป็นปาฏิหาริย์ที่สำคัญมากกว่า อิทธิปาฏิหาริย์และอาเทศนาปาฏิหาริย์

^{๑๐} พระมหาสาคร พวงจันทร์, “การวิเคราะห์ปาฏิหาริย์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๔๔.

^{๑๑} พระวิชัยปญญาโร (แก้วบัวลา), “ศึกษาวิเคราะห์การใช้ปาฏิหาริย์สามของพระพุทธเจ้าและพระสาวกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

๖. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่าอนุสาสนีปาฏิหาริย์เป็นเรื่องสำคัญสังคมปัจจุบัน มีการสร้างแรงจูงใจมากมายส่วนมากเป็นไป เพื่อประโยชน์ของตนหรือกลุ่มของตนหลักของพระพุทธศาสนา การสร้างแรงจูงใจเป็นไป เพื่อให้ทุกคนพึงตนเองได้ คือจูงใจให้ผู้นั้นลงมือกระทำอย่างต่อเนื่องจนเกิดผลเปลี่ยนแปลงในชีวิตมีความสนใจ ใส่ใจ ตั้งใจไม่เป็นผู้หลง หรือผู้เสพจนขาดสติ มีความเพียรอดทนที่จะฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ด้วยตัวของตัวเอง จนเกิดผลเป็นประโยชน์กับตนเอง และสังคมรอบข้าง ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างแรงจูงใจตามแนวพระพุทธศาสนานั้นยังมีประเด็นที่น่าสนใจ และศึกษาให้เข้าใจชัดเจนเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมดังนี้

๑. ทางสถาบันสงฆ์ควรมีการศึกษาและนำเอาแนวสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์กับการเผยแผ่ศาสนาต่อไป

๒. คณะสงฆ์ควรนำแนวทางการสอนอนุสาสนีปาฏิหาริย์ มากำหนดเป็นแนวทางการ

วางแผนนโยบายและจุดมุ่งหมายในการเผยแผ่ของพระธรรมทูต

๓. คณะสงฆ์ในฝ่ายปกครองควรส่งเสริมสำนักปฏิบัติธรรม หรือพระธรรมกถึกให้เผยแผ่พระพุทธธรรมตามแนวอนุสาสนีปาฏิหาริย์

๑. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นอื่นที่น่าสนใจเพิ่มเติมที่จะนำหลักธรรมและแนวทางของพระพุทธศาสนามาใช้ในการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์กับสังคมโดยผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการทำวิจัยในเรื่องต่อไปนี้

๑. ศึกษาอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของพระพุทธเจ้าและพระสาวกที่ส่งผลต่อการบรรลุธรรมของเหล่าสาวกสมัยพุทธกาล

๒. ศึกษากลยุทธ์การใช้อนุสาสนีปาฏิหาริย์ของพระธรรมกถึกต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงพุทธจริยศาสตร์ของชาวพุทธแต่ละภาคของประเทศไทย

๓. ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้อนุสาสนีปาฏิหาริย์ในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมกถึกในเขตจังหวัดขอนแก่น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

ชาญชัย อาจินสมาจาร. **สุดยอดเทคนิคสู่ครูมืออาชีพ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ป๊อปปี้, ๒๕๕๕.

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภณ. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาการศึกษา, ๒๕๔๔.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๑.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธวิธีการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๙.

พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตฺโต). **พุทธศาสตร์ร่วมสมัย ๒**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

สุชีพ ปุณฺณานุภาพ. **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มติชน, ๒๕๕๑.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. **พุทธศาสนา : ทรรศนะและวิจารณ์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๓.

(๒) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

พระมหาสาคร พวงจันทร์. “การวิเคราะห์ปาฐกถาจารย์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔.

พระวิชัย ปญฺญารโ (แก้วบัวลา). “ศึกษาวิเคราะห์การใช้ปาฐกถาจารย์สามของพระพุทธเจ้าและพระสาวกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.